

Una idea imponent

Ho deia Joan Busquets, comissari d'aquesta exposició, la idea d'Ildelfons Cerdà –l'Eixample barceloní– és tan potent que s'ha imposat sense tenir ni la protecció d'un monarca absolut ni l'ajut d'un poder polític fort que ordenés la seva construcció. Aquest és un misteri –del qual la intel·ligència i la tenacitat de Cerdà expliquen molt– que sorprèn sempre als estudiosos estrangers. En poc més de quaranta anys, l'Eixample estava construït sobre la immensa plana buida que separava Barcelona dels pobles del seu voltant. I durant cent cinquanta anys el model de Cerdà ha determinat la morfologia de Barcelona. I la seguirà determinant. Tot això en un país que no tenia ni un poder d'Estat propi ni tan sols una gran fortalesa municipal.

La idea de malla és una idea antiga, vinculada a les ciutats des dels més llunyans orígens històrics, però la interpretació que en fa Cerdà té una dimensió de racionalitat moderna –des de les estrictes amplades dels carrers fins a la riquesa dels espais interiors– la qual, al mateix temps, s'integra perfectament en la mentalitat dels habitants d'aquest territori. Hi ha una barreja d'ordre, de discreció, d'homogeneïtat que deixa fluir subtils diferències, que té la virtut de generar empatia amb la burgesia catalana emergent d'aquell moment.

L'Eixample, com a manera d'ordenar el dedins i el defora, sintonitza molt bé amb el que serà l'individualisme modern. Al mateix temps, té una gran capacitat de contaminació. La Diagonal i la Gran Via són dues línies que marquen simplement la possible extensió del model més enllà de Barcelona. Sense dir-ho, només insinuant-ho, però sense cap ambigüïtat. I molts dels camins d'expansió de Barcelona –des del 22@ fins a la Vila Olímpica– són relectures més o menys encertades de l'Eixample.

Esbrinar els secrets d'aquesta idea imponent, veure els processos de la seva concreció i de la seva propagació és un dels objectius d'aquesta exposició. Que per sobre de tot vol explicar que la idea era tan potent que la mateixa vida dels ciutadans sobre aquell espai no ha fet sinó millorar-la. És el destí de les idees poderoses el que les distingeix de les simples ocurrències o de les intuïcions brillants: no s'espatllen per l'ús que en fa la vida sinó que llueixen, la vida els va fent emergir tota la seva capacitat generativa.

La forma de la ciutat és la matriu amb la qual, a la vegada, la ciutat s'identifica i la reconeix com a motor del seu creixement. A Barcelona aquesta matriu és l'Eixample. Un exemple de ciutat densa i ordenada, d'equilibri entre vida privada i activitat comercial, el nombre de persones que viuen i que treballen a l'Eixample és molt similar.

Aquesta exposició també vol mirar cap al futur. Especialment en un sentit: interpretar les línies força de la idea de Cerdà, de manera que ens siguin instruments útils amb vista als nous canvis que haurà d'afrontar la ciutat. Cerdà, considerat fundador de l'urbanisme modern, és una de les figures cabdals que Catalunya ha donat al món. Durant molt temps ha estat un personatge de qui es parlava poc, desconegut i maltractat pel seu país. L'Eixample, la seva gran obra, treballava per ell. I ara, cent cinquanta anys després de l'aprovació del pla Cerdà, l'Eixample continua essent el testimoni viu de la capacitat d'idear i de promoure el seu autor.

Pròlegs de Josep Ramoneda als catàlegs del CCCB

Aquesta exposició és un reconeixement al llegat més gran que ningú ha deixat sobre aquesta ciutat. Tan gran, que és l'ànima mateix de Barcelona.